

EFES 2. Oturum

Efes'te gerçekleşen Konsili ve Meryem'e atfedilen Allah'ın Annesi 'Theotokos' unvanını hatırladığımız orada geçirdiğimiz sabahın ardından şimdi ise kendimizi Meryem'in Evi'nde buluyoruz.

Konsil, Meryem'in Efes'te kaldığı dönemin anısına daha önce ona adanmış olan bir kilisede kutladı. Şimdi de onun yaşadığı ve Meryem Ana Evi olarak bilinen kutsal mekândayız. Güzel ve kadim bir gelenek bize bunun bilgisini vermektedir ve üzerinde çok çalışılmış ve pek çok şekilde doğrulanmış bir gelenekten söz etmekteyiz: bugün Meryem'i karşılamaktan ve onu tam da bu yerde düşünmekten hoşnut olalım. Meryem bir evde yaşıyordu. Önce Nasıra'daki evde, sonra da Yuhanna İncili'nin 19. bölümünde okuduğumuz gibi, İsa'nın sevdiği Havarisi'nin onu götürdüğü evde... İncil'de bahsi geçen ve iyi bildiğimiz bir bölümdür, ama bugün bir kez daha birlikte üzerinde düşünmeyi öneriyorum.

İncil metnini okuyalım:

“İsa'nın haçının yanında ayakta annesi, annesinin kız kardeşi, Klopas'ın eşi Meryem ve Magdalalı Meryem duruyorlardı. İsa annesini ve onun yanında duran sevdiği şakirdi görünce annesine, “Kadın, işte oğlun” dedi. Sonra şakirde, “İşte annen” dedi. O saatten itibaren şakirt onu yanına aldı.” (Yu 19,25-27).

İncil Yazarı, Son Akşam Yemeği esnasında başını İsa'nın göğsüne yasladığını söylediği bu öğrencinin ismine dair herhangi bir bilgi aktarmıyor. Gelenekler onu, Efes'te kendisiyle ilgili pek çok anının ve hatta mezarının bulunduğu Havarî Yuhanna ile özdeşleştirir, ama İncil'de sanki onun kimliğinin İsa tarafından sevimlikten ibaret olduğunu anlamamızı sağlamak istercesine ondan yalnızca 'sevdiği şakirt' ifadesiyle söz edilir. Nitekim İncil Yazarı'nın vurgulamak istediği de onun bu niteliğidir.

Ancak Yuhanna İncili'nde, İsa'nın öğrencilerine, havarilerine, kendisini izleyenlere, hepsini sevdiğini, hepsinin kendisi tarafından sevildiğini açıklamaktan başka bir şey yapmadığını pek çok metinde yazılı olarak buluruz. Bunu pek çok kez tekrarlamıştır: 'Baba beni nasıl sevdiyse, ben de sizi öyle sevdim'; 'Kendisine ait olanları sevdi, onları sonuna kadar sevdi!'

Allah'ın Sözü'nün her zaman güncel olduğunu çok iyi biliyoruz ve bu nedenle İncil metinlerinde kaydedilen İsa'nın tüm sözleri gibi bu ifadeler de bize hitap eden sözlerdir. İsa bize şöyle der: “Beni seveni Babam da sevecektir; ben de onu seveceğim ve onda belireceğim.” (Yu 14,21). İşte, o halde o isimsiz öğrenciyi “sevilen şakirt” ile özdeşleştirebiliriz. Her birimiz ona kendi adımızı verebiliriz. İncil bizi tam da bunu yapmaya, çarmıhın altında duran o özel öğrencinin aslında her birimizi temsil ettiğini

keşfetmeye çağırır. Çünkü hepimiz, az önce de hatırladığımız gibi ve bize söyleyen İsa'nın kendisi gibi, Rab tarafından seviliyoruz.

Hepimiz vaftiz yoluyla O'nun ardından gitme çağrısına yanıt verdik ve böylece O'nun öğrencisi olduk. Bu nedenle sadece O'nun öğrencisi **olabilmek** değil, aynı zamanda bu öğrenciyle özdeşleşmemiz **gerektiğini** de söylemeliyim.

Eğer İncil metninde anladığımız derin gerçek buysa, o zaman bu metnin bize hala ne söylediğini daha da derin bir şekilde anlayabiliriz. Çünkü orada, çarmıhın altında yalnız olmadığımızı anlıyoruz. Yanımızda Meryem, Theotokos, Rab'bin Annesi vardır.

Yuhanna İncili, yani Dördüncü İncil, bildiğimiz ve farkına vardığımız gibi, tabiri caizse metinden çıkarmamız gereken anlamlar açısından çok zengin bir İncil'dir. İnsan bunları keşfetmeyi asla bitiremez. İncil Yazarı'nın anlattığı olayların içinde sanki daha derin bir anlam gizlidir ve bunu tanımlamamıza yardımcı olur çünkü kendisi için özel bir değeri olan bazı sözcükler ekler.

Dinlediğimiz bu metindeki sözcüklerden biri "saat"tir. İncil Yazarı, Şakirt'in "o saatten itibaren" Meryem'i evine kabul ettiğini söyler.

Yuhanna'nın İncil'indeki 'saat' terimi kronolojik bir zamanı, günün herhangi bir saatini belirtmez. Bizim bağlamımızda İncil Yazarı, "o andan itibaren", yani İsa'nın ölümünden hemen sonra, öğleden sonra sevdiği öğrencinin Meryem'i hemen yanına, evine alıp getirdiğini de kastetmez.

Dördüncü İncil satırları boyunca "saat" teriminin çok daha zengin bir anlamı vardır, doğrudan Allah'ın gizemini ilgilendiren teolojik bir konu olduğunu söyleyebiliriz. "Saat" aslında, Paskalya olayına işaret eder: İsa'nın Kana'da bir düğün şöleni sırasında henüz gelmediğini söylediği o "saat" demektir. Aniden ortaya çıkan şarap eksikliği konusunda bir şeyler yapmasını isteyen annesine İsa şöyle cevap verir: "Benim saatim henüz gelmedi." Yine de Meryem, İsa'yı suyu şaraba dönüştürme mucizesini gerçekleştirmeye -tabiri caizse- İsa'yı bunu yapmaya zorlamış gibidir, böylece – İsa zamanı gelmeden önce, İncil'in aktardığı üzere: "İsa yüceliğini gösterdi ve şakirtleri O'na iman etti" (Yu 2,11). Kana'daki düğün şöleninde İsa, Annesi tarafından teşvik edilerek, yüceltileceği "saatini" bekledi. Çünkü Dördüncü İncil'deki "saat"ın anlamı tam olarak budur: İsa'nın yüceltilmesi. İsa bunu büyük bir özlemle beklemiş ve saatin geldiğini anladığında Baba'ya şükretmiştir: "Baba," diye dua etti, "saat geldi; Oğlunu yücelt ki, Oğlun da seni yüceltsin" (Yu 17,1).

İsa Paskalya'da "saatine" girmiştir diyebiliriz: Paskalya'da ölümü ve dirilişiyle yüceliğine girmiştir ve tarihin sonuna kadar bu "saatte" kalacaktır. Bu, tarih devam ettiği sürece akan bir "saattir" ve bu saat boyunca, yani tarihin ortaya çıkışı boyunca, İsa her bir "sevdiği öğrencisini", yani her birimizi, bu saatin içinde yürütmek ve Kendi

ölümünün ve dirilişinin gizemine giderek daha fazla dâhil etmek için bu saate girmeye bizi çağırılmaktadır.

Bu bağlamda, Aziz Pavlus Romalılara Mektup'ta bize şunu hatırlatır: “Mesih İsa'ya vaftiz edilenlerimizin hepsinin O'nun ölümüne vaftiz edildiğini bilmez misiniz? Baba'nın yüceliği sayesinde Mesih nasıl ölümden dirildiye, biz de yeni bir yaşam sürmek üzere vaftiz yoluyla O'nunla birlikte ölüme gömüldük. Eğer O'nunkine benzer bir ölümden O'nunla birleşmişsek, O'nunkine benzer bir dirilişte de O'nunla birleşeceğiz.” (Rom 6,3-5).

Böylece hepimiz vaftizle birlikte İsa'nın 'saatine' girdik ve “sevdiği öğrenci” olarak tarihimizde yaşıyoruz. Ama bu aynı zamanda her birimizin, İncil bölümünde duyduğumuz gibi, İsa'nın Annesi Meryem'i - kelimenin tam anlamıyla - “kendi özelimiz arasında”, “kendi evimizde” ağırladığımız, yanımıza aldığımız anlamına gelir.

Ancak İncil bölümündeki “O saatten itibaren şakirt onu yanına aldı” ifadesinin özel bir anlamı vardır. İncil Yazarı aslında bu ifadeyi İncil'inin başında, Allah'ın Oğlu Logos'tan [Söz] söz ettiği Önsöz bağlamında zaten kullanmıştır. Bu sabah bu unvanın Mesih'in tanrısal doğasını belirtmek için kullanıldığını gördük, nitekim hemen ardından İncil, “Söz bedende bulundu” diyecektir çünkü O, insan doğasına büründü. Ancak beden alma gizemini açıklamadan önce, İncil Yazarı hala Allah'ın Oğlu Logos'u Baba'yla birlikte takdim ederken, Söz'ün “kendi evine geldiğini” ve “onu kabul edenlere Allah'ın evlatları olmaları için güç verdiğini” yazar.

Bununla birlikte, sadece “Allah'ın evlatları” değil, aynı zamanda ‘Mesihler’ olmaya çağrıldığımızı, yani Pavlus'un Efeslilere söylediği gibi “Mesih'in armağanı ölçüsüne” erişmek, böylece sadece tanrısal doğasına değil, aynı zamanda insan doğasına da katılmak için Allah'ın beden almış Oğlu olan Mesih'e uymaya çağrıldığımızı biliyoruz. Bununla birlikte, hepimiz, O'nun beden almasından önce Allah ile birlikte olan Söz'ün ölçüsüne erişmeye değil, ölüp dirildikten ve Baba ve Ruh'la birlik içinde geri döndükten sonra şimdi ve sonsuza dek olduğu gibi Allah'ın beden almış ‘Oğlu'nun ölçüsüne erişmeye çağrıldık.

O halde, Efes Konsili'nin ilan ettiği gibi, Üçlü Birlik'te Allah'ın Oğlu Beden Almış Olan'dır, yani hem Allah'ın Oğlu hem de Meryem'in Oğlu olan O'dur. Allah'ın Oğlu'nun Mesih olabilmesi, beden alabilmesi için Meryem'e ihtiyacı olduğu kadar, insanlık da, hepimiz, “sevilen öğrenciler”, Allah'ın Oğlu Logos'u “kendi evimize” kabul ettikten sonra, “Allah'ın evlatları olma gücünü” almakla, bizi “başka Mesihler” yapabilecek olan Anne Meryem'i de “kendi evimize” kabul etmeliyiz. Meryem'i “kendi evimize”, yani kendi varlığımıza almadıkça kendimizi tanımlayamaz ve gerçekten “Mesihler” olamayız.

Aslında Hristiyanları, daha doğrusu Allah'ın ve Meryem'in çocukları olanları doğuran yine odur. Çarmıhın altında duran İsa'nın Annesi Meryem, bu yeni görevi Oğlundan almıştır. Luka'nın İncil'inde yazdığı gibi (Lk 2,7) "ilk doğan Oğlunu doğuran" Meryem, çarmıhın altında, "sevdiği şakirdinin" yanında, yeni bir anneliğe çağrıldığını hissetmiştir: "Kadın, işte Oğlun."

Meryem, İsa'nın kardeşi olduğumuzu hissedebilmemiz için O'nun hepimize verdiği nihai armağandır. İncil Yazarı onu 'Kadın' olarak adlandırarak, yine onun kişiliğinin başka bir gizemin, yani Kilise'nin gizeminin taşıyıcısı olduğunu ima eden bir sözcük kullanır. Nitekim Allah'ın evlatlarını doğurmak gerçekten de Kilise'nin görevidir. Yeni insanlığı yaratma görevi Hristiyanlara özgü bir görevdir. Meryem, kendi kişiliğinde İlk Doğanı, Kilise olan bedenin Başını doğurmuştur ve şimdi, tarihsel zamanda, Kilise'nin bir öngörüntüsü, bir kehaneti olarak, bu bedeni oluşturan üyelere hayat vermeye devam etmektedir.

Aziz Augustinus şöyle yazmıştır: 'Bakire Meryem Kilise'nin öngörüntüsüdür. Sorarım size, Meryem Mesih'in üyelerini doğuruyorsa, nasıl Mesih'in annesi de olmasın?' (Vaaz 72).

Bu sabah sözünü ettiğim bir başka büyük teolog, Origenes, üzerinde düşündüğümüz metin hakkında "sevgili öğrenci"yi elçi Yuhanna ile özdeşleştirirken yorumunda şunları yazmıştır: "Dördüncü İncil'in derin anlamını ancak başını İsa'nın göğsüne yaslamış ve Meryem'i kendi annesi olarak kabul etmiş biri kavrayabilir. Başka bir Yuhanna olacak kişi öyle biri olmalıdır ki, İsa tarafından, deyim yerindeyse, İsa olan Yuhanna olarak anılsın. Çünkü Meryem'in İsa'dan başka bir oğlu yoksa ve buna rağmen İsa annesine şöyle diyorsa: 'İşte, oğlun' ve şöyle demiyorsa: 'İşte bu da senin oğlun' - bu, 'Bu senin doğurduğun İsa'dır' demekle eşdeğerdir. Çünkü mükemmel olan kişi 'artık yaşamıyor' ama Mesih onda yaşıyor (Gal 2,20) ve Mesih onda yaşadığı için, Meryem'e ondan bahsederken şöyle denir: 'İşte, oğlun', yani Mesih."

Bu kısa düşünceyi sonlandırmak için, Aziz Augustinus'un Kilise'nin inananlarına yönelttiği şu soruyu düşünebilir ve bir cevap vermeye çalışabiliriz:

- Her şeyden önce, 'Mesih'in üyeleri' ve O'nun ölçüsüne erişmek için büyüyen 'üyeler' olduğumuzun farkında mıyız ve bunu deneyimliyoruz mu?
- Allah'ın Annesi ve Kilise'nin Annesi Meryem'in ve bir anne olarak sadakatimizi koruyan, bizi besleyen ve Allah'ın çocukları ve Mesih'in kardeşleri olarak gelişmemizi sağlayan Kilise'nin varlığını günlük yaşamlarımızda nasıl deneyimliyoruz?